

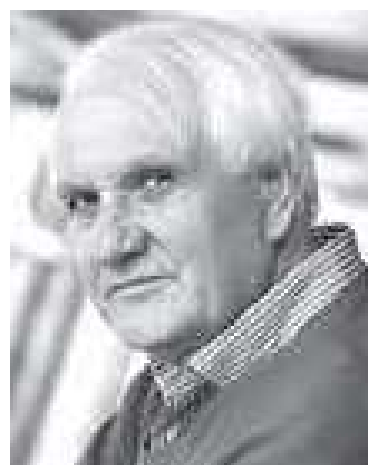
VLATKO PREVIŠIĆ

(1945. – 2024.)

Profesor Vlatko Previšić: učitelj pedagoga

Professor emeritus Sveučilišta u Zagrebu **Vlatko Previšić** iznenada nas je napustio 13. travnja 2024. u Gradištu kod Županje u 79. godini života.

O profesoru Previšiću nije lako pisati u okviru konvencionalnoga, akademskoga, sveučilišnoga, znanstvenoga, pedagoškoga klišeja, jer je istovremeno bio dobro poznat javnosti i nepoznat (osim obitelji i najbližim suradnicima). Mogli ste ga voljeti ili ne, ali niste mogli ne imati svoj stav prema njemu kao osobi koja je nesumnjivo obilježila hrvatsku pedagogiju proteklih pola stoljeća.



Pokušat ćemo životni i radni opus profesora Vlatka Previšića približiti kroz tri područja koja su ga odredila kao znanstvenika, sveučilišnoga profesora i pedagoga.

Učitelj

Vlatko Previšić rođen je 20. listopada 1945. u Cerni kod Županje, a životni put završio je u susjednom Gradištu.

Srednju učiteljsku školu pohađao je i maturirao u Petrinji (1964.), nakon čega je radio kao učitelj osnovne škole u Gradištu kod Županje od 1964. do 1968. Položio je stručni učiteljski ispit 1968. na Mješovitoj učiteljskoj školi u Srijemskim Karlovcima.

Studirao je (i diplomirao) pedagogiju i sociologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (1968. – 1972.), a pohađao je i poslijediplomski studij informatike na Sveučilištu u Zagrebu (1972. – 1973.). Doktorirao je na Sveučilištu u Zagrebu (nakon položena rigorozna) disertacijom *Mogućnosti, pretpostavke i realizacija kreativnosti u slobodnim aktivnostima učenika* (1984.), a pedagogija slobodnoga vremena, koju je utemeljio i razvijao, u velikoj ga je mjeri znanstveno i profesionalno odredila.

Tijekom cijele, iznimno bogate, profesionalne karijere trajno je ostao učitelj, od osnovne škole do učitelja pedagoga, usmjeren i vezan upravo za školu kao stručni i znanstveni izazov.

Profesor Previšić cjelokupni je radni vijek proveo u području znanstvenoga, teorijskoga i praktičnoga djelovanja u odgoju i obrazovanju – od učitelja do sveučilišnoga profesora, poznat i priznat i izvan granica naše zemlje, što se najbolje vidi po njegovim dužim ili kraćim boravcima na više različitih inozemnih fakulteta i instituta, kao i znanstvenim radovima objavljenim u zemlji i inozemstvu. Do danas je i jedini hrvatski pedagog koji je dobio svjetski najstariju i najprestižniju znanstveno-istraživačku stipendiju „Alexander von Humboldt”. S pravom se može reći da u posljednjih četrdesetak godina, a osobito od stjecanja hrvatske samostalnosti, nije bilo važnijih manifestacija, događaja u području odgoja i obrazovanja u kojima profesor Previšić nije neposredno sudjelovao kao svojevrsni *spiritus agens*.

Od 14. veljače 1973. do umirovljenja 3. listopada 2016. bio je djelatnik Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u svim statusima (asistent, znanstveni asistent, docent, izvanredni profesor, redoviti profesor te redoviti profesor u trajnom zvanju (od 2004.)).

Na Filozofskom fakultetu (Odsjek za pedagogiju) predavao je više različitih nastavnih predmeta i kolegija: Sistematsku pedagogiju, Pedagogiju slobodnog vremena, Socijalnu pedagogiju, Obiteljsku pedagogiju (Studij socijalnog rada), Metodiku sociologije (Odsjek za sociologiju), Alternativne pedagoške ideje i škole, Pedagogiju adolescencije, Osnove interkulturalne pedagogije, Teorije kurikuluma.

Bio je šef Katedre za sistematsku pedagogiju i Katedre za didaktiku, obnašao je dužnost pročelnika Odsjeka za pedagogiju, predstojnika Zavoda za pedagogiju, predstojnika Instituta za pedagoška istraživanja, a bio je i dekan Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 2014. – 2016.

Ono što se može posebno izdvojiti i istaknuti jesu znanstveno-teorijski i praktični doprinosi profesora Previšića u području istraživanja modernoga kurikuluskog strukturiranja odgoja i obrazovanja. Prije 25 godina započeo je sa svojim suradnicima sustavno istraživati Školski kurikulum i obilježja hrvatske nacionalne kulture, zatim Metodologiju i strukturu nacionalnog kurikuluma (projekt koji je uz Ministarstvo znanosti i obrazovanja sufinancirao i UNESCO), a ciklus završio Kurikulumom socijalnih kompetencija i odnosa u školi. Sve je to rezultiralo brojnim pisanim radovima i cjelovitim znanstvenim monografijama i/ili studijama kao što su *Demokratska i interkulturalna obilježja srednjoškolaca u Hrvatskoj*, *Mladi u multikulturalnom svijetu* i *Kurikulum – teorije, metodologija, sadržaj i struktura*. U svim tim projektima i pisanim radovima temeljno i sveobuhvatno razmatra se kurikulum suvremenoga odgoja, obrazovanja i škole kao jezgre stručne politike obrazovanja s gledišta moderne pedagoške znanosti. Riječ je svakako o važnom doprinosu i filozofiji odgoja koja školu gleda humano i proeuropski.

Kad je nakon 43 godine s Filozofskoga fakulteta u Zagrebu otišao u mirovinu, kao da je s profesorom Vlatkom Previšićem otišla u „mirovinu” i hrvatska pedagogija kakvu smo dotad poznavali: poznata, priznata, vidljiva, respektabilna, afirmativna, humana.

Profesor

Neizostavan dio visokoškolske nastavne karijere profesora Previšića bilo je pokretanje, organiziranje i vođenje poslijediplomskih magistarskih i doktorskih studija pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, kao izravni i neizravni prinos povjerenstvu i inoviranju teorije i prakse suvremenoga odgoja, obrazovanja i škole. Pod njegovim neposrednim mentorstvom magistriralo je 28 pristupnika/pristupnica, a doktoriralo njih 34, što su brojevi koji se teško mogu dostići. Velikom je broju kandidata bio i predsjednik stručnoga povjerenstva pri obrani magistarskih i doktorskih radova, a brojnim je kolegama iz cijele Hrvatske pisao izvješća kod njihova izbora na radno mjesto i znanstveno-nastavnih napredovanja.

Profesor Vlatko Previšić pokazivao je tijekom svojega višegodišnjeg rada brigu i angažman za položaj Odsjeka za pedagogiju. To je osobito došlo do izražaja u posljednjih tridesetak godina, kad je dao poseban doprinos povratku i afirmaciji Odsjeka za pedagogiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, kojemu pedagogija pripada od 1895. godine. Istovremeno je kao vanjski suradnik i gostujući profesor znatno doprinio razvoju pedagogijske znanosti i studija pedagogije kao (su)voditelj poslijediplomskoga magistarskoga znanstvenog studija glazbene pedagogije (i predavač) na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu, pokretač i voditelj poslijediplomskoga doktorskog studija pedagogije – Pedagogija i kultura suvremene škole, na Odsjeku za pedagogiju Filozofskoga fakulteta u Osijeku, gostujući nastavnik na Sveučilišnom interfakultetskom studiju socijalnog rada, poslije Studijskom centru socijalnog rada pri Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, poslijediplomskom studiju Filozofskoga fakulteta Univerziteta u Sarajevu, studiju pedagogije na Fakultetu prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti Sveučilišta u Mostaru i pokretač/predavač predmeta Vojna pedagogija na sveučilišnim vojnim studijima.

Pedagog

Brigu za mlade profesor Vlatko Previšić osobito je iskazivao u skrbi za njihovo napredovanje u okviru poslijediplomskih studija, ne samo na Filozofskom fakultetu u Zagrebu nego i na ostalim odsjecima za pedagogiju u okviru drugih hrvatskih sveučilišta (Zadar, Split, Osijek, Rijeka). Za njihovo napredovanje brinuo je kroz poticanje pisanja i recenziranja pisanih radova za časopise, zbornike te izlaganja na skupovima, ali i kroz istraživačke projekte za desetke znanstvenih novaka i asistenata, gdje je integrativno okupljao istraživače s matičnoga, ali i drugih fakulteta.

Profesor Previšić bio je pokretač utemeljenja različitih udruga i dužnosnik u njima: Kluba hrvatskih humboldtovaca, Interkulture, Hrvatsko-njemačkoga društva, Akademije odgojnih znanosti i Foruma za slobodu odgoja.

Osobito je važna njegova uloga kao jednoga od utemeljitelja i prvoga predsjednika Hrvatskoga pedagogijskog društva, osnovanog 13. prosinca 2002., koje je tijekom dva

desetljeća bilo stožerna institucija hrvatske pedagogije. Ne samo brojem sudionika (preko 500 pedagoga iz Hrvatske i inozemstva), dva kongresa i desetak susreta pedagoga, kao i izdavanje znanstvenoga časopisa *Pedagogijska istraživanja*, pozicionirali su tada Hrvatsko pedagogijsko društvo u vodeću znanstvenu pedagogijsku udruhu u Hrvatskoj i regiji.

Godine 2020. dodijeljeno je profesoru Vlatku Previšiću počasno zvanje *professor emeritus* Sveučilišta u Zagrebu.

Profesor Previšić bio je svakako osoba od znanstvenoga i stručnoga autoriteta, afirmiran u zemlji i inozemstvu u području znanosti o odgoju, obrazovanju, školstvu i prosvjeti. U svojem znanstvenom i stručnom radu legitimirao se kao kompetentan, odgovoran i produktivan istraživač i nastavnik. Njegov profesionalni senzibilitet korespondira sa suvremenim poimanjem interdisciplinarnoga i otvorenoga pristupa u teoriji i praksi odgoja i obrazovanja kako prema domaćim tako i stranim postignućima i nagnućima u suvremenoj pedagogijskoj znanosti. To se odražavalo i na njegov nastavnički rad, koji su studenti redovito visoko ocjenjivali, a bio je sadržajan, aktualan i pedagoški atraktivan predavač.

Professor emeritus Vlatko Previšić dobitnik je i brojnih nagrada za svoj znanstveni, visokoškolski i stručni doprinos pedagogijskoj znanosti tijekom cijele studentske i profesionalne karijere:

- Rektorova nagrada za odličan studij pedagogije (1971.)
- Prva nagrada Sveučilišta u Zagrebu za studentski pismeni rad *Znanstveno-tehnička revolucija i odgoj* (1972.)
- Godišnja nagrada „Ivan Filipović” za unapređivanje pedagoške teorije i prakse (1989.)
- Povelja Hrvatske zajednice tehničke kulture za promicanje tehničke kulture (1996.)
- Godišnja nagrada Filozofskoga fakulteta iz Zagreba za znanstvenoistraživački rad na projektu „Metodologija i struktura nacionalnog kurikuluma” (2007.)
- Povelja Kluba hrvatskih humboldtovaca za osobit doprinos ostvarivanju ciljeva KHH-a (2012.)
- Povelja Filozofskoga fakulteta u Zagrebu (2013.)
- Nagrada Grada Zagreba za područje prosvjete i obrazovanja (2013.)
- Državna nagrada „Ivan Filipović” za životno djelo u području visokoga školstva (2013.).

Profesor Vlatko Previšić nesumnjivo je posjedovao znanstvenu osobnost iskazanu u dosljednom njegovanju metodologijske i nastavno-metodičke ozbiljnosti, potrebnoj teorijskoj kritičnosti i praktičnoj primjenjivosti njegovih znanstvenih istraživanja i nastavničkom djelovanju. Imao je smisla za organizaciju, koordinaciju i sintezu timskoga znanstvenog stvaralaštva, diseminaciju ideja i rezultata istraživanja te kreativnu

produkciju pisanih radova koji su krucijalno utjecali na hrvatsku pedagogijsku teoriju i odgojno-obrazovnu praksu. Profesor Previšić bio je svakako dosljedan nastavljajući preko 130 godina bogate znanstvene i nastavne tradicije Odsjeka za pedagogiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a svojim je ukupnim znanstvenim, nastavnim i javnim djelovanjem u preko 47 godina rada, od čega 43 godine u akademskoj zajednici Sveučilišta u Zagrebu, značajno pridonio širenju ugleda pedagogijske znanosti i nastavne prakse i časno nosio naziv doajena hrvatske pedagogije.

prof. dr. sc. Neven Hrvatić – pedagog

Profesor Previšić puna je dva desetljeća bio u uredništvu *Anala za povijest odgoja*. Gajio je, kako je znao reći, „žicu” za teme iz povijesti pedagogije i školstva. Planirao je napisati povijest škole u Gradištu kraj Županje, gdje je posljednjih godina često boravio. Obećao nam je i članak o Ivanu Martinoviću (1848. – 1928.), istaknutom slavonskom učitelju, rođenom u Štitaru kraj Županje, koji je od 1920. do 1927. bio i kustos Hrvatskoga školskog muzeja.

Ništa nije upućivalo na to da se ti planovi neće ostvariti. Pri posljednjem susretu bio je pun optimizma, zadovoljan svojim umirovljeničkim danima i spreman poduprijeti naše *Anale* svojim bogatim znanstvenim, stručnim, uredničkim i životnim iskustvom. (Ur.)

Bibliografija objavljenih radova prof. dr. Vlatka Previšića¹

A. Knjige (autorske i uredničke):

- Previšić, V. (1974). *Život i rad Martina Robotića*. Županja: Gimnazija “Vladimir Nazor”. (114 str.)
- Pivac, J., Previšić, V., ur. (1985). *Odgoj i škola*. Zagreb: Institut za pedagojska istraživanja i NIRO “Školske novine”. (255 str.)
- Previšić, V. (1986). *Razvijanje stvaralaštva u slobodnim aktivnostima učenika*. Zagreb: Studije i izvještaji Instituta za pedagojska istraživanja. (82 str.; interno izdanje)
- Previšić, V. (1987). *Izvanastavne aktivnosti i stvaralaštvo*. Zagreb: NIRO “Školske novine”. (127 str.)
- Previšić, V., prir. (1988). *Domovinski odgoj i nastava*. Zagreb: Školska knjiga. (365 str.)
- Mužić, V., Previšić, V., Vukasović, A. (1988). *Pedagoški institut Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 1946-1986*. Zagreb: Institut za pedagojska istraživanja. (130 str.)
- Baur, R. S., Meder, G., Previšić, V., ur. (1992). *Interkulturelle Erziehung und Zweisprachigkeit*. Baltmansweiler: Schneider Verlag Hohengehren. (204 str.)
- Ličina, B., Previšić, V., Vučak, S., prir. (1992). *Prema slobodnoj školi*. Zagreb: Institut za pedagojska istraživanja. (238 str.)
- Matijević, M., Pranjić, M., Previšić, V., prir. (1994). *Pluralizam u odgoju i školstvu*. Zagreb: Katehetski salezijanski centar. (124 str.)
- Mijatović, A., Previšić, V., ur. (1999). *Demokratska i interkulturalna obilježja srednjoškolaca u Hrvatskoj*. Zagreb: Interkultura. (60 str.)
- Previšić, V., Mijatović, A., ur. (2001). *Mladi u multikulturalnom svijetu*. Zagreb: Interkultura. (52 str.)
- Previšić, V., Rosić, V., Radeka, I. (2002). *Pedagogija na Filozofskim fakultetima u Hrvatskoj*. Rijeka: Graftrade. (71 str.)
- Previšić, V., Rosić, V., Radeka, I. (2003). *Studij pedagogije u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatsko pedagojsko društvo. (226 str.)
- Previšić, V., ur. (2007). *Kurikulum - teorije, metodologija, sadržaj, struktura*. Zagreb: Zavod za pedagogiju i Školska knjiga, 425 str.

1 Popis radova koji nam je dostavio profesor Neven Hrvatić uređen je i dopunjen radovima objavljenima nakon 2007. godine. Zadržana je struktura prema vrsti radova odnosno vrsti publikacija: A. Knjige, B. Poglavlje ili prilog u knjizi – zborniku, C. Članci u časopisima, D. Stručni članci u zbornicima, časopisima i novinama i E. Prikazi, osvrti i kritike u časopisima i listovima. Bibliografske jedinice unutar pojedinih kategorija poredane su kronološki. Opravdano je pretpostaviti da su neki radovi nenamjerno izostavljeni. (Ur.)

- Previšić, V., Šoljan, N. N., Hrvatić, N., ur. (2007). *Pedagogija – prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja*, sv. I, Zagreb: Hrvatsko pedagoško društvo. (522 str.)
- Previšić, V., Šoljan, N. N., Hrvatić, N., ur. (2007). *Pedagogija – prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja*, sv. II, Zagreb: Hrvatsko pedagoško društvo (788 str.)

B. Poglavlje ili prilog u knjizi – zborniku:

- Previšić, V. (1974). Ivan Filipović o narodnom učitelju. U: *Ivan Filipović – učitelj učitelja*, ur. M. Ogrizović, D. Pazman, D. i V. Puževski. Zagreb: Pedagoško-književni zbor, str. 62-84.
- Previšić, V. (1975). Slobodno vrijeme i permanentno obrazovanje. U: *Permanently obrazovanje*, ur. N. N. Šoljan. Split: NZ “Marko Marulić”, str. 215-223.
- Previšić, V. (1976). Predškolski odgoj na II. hrvatskoj učiteljskoj skupštini (1874). U: *Stota obljetnica II opće hrvatske učiteljske skupštine – Školstvo i prosvjeta Banije i Siska*, ur. M. Ogrizović. Zagreb: Pedagoško-književni zbor; Petrinja: Pedagoška akademija Petrinja, str. 59-63.
- Previšić, V. (1976). Prilog kreiranju slobodnog vremena učenika za vrijeme školskih praznika. U: *Društveno i prostorno kreiranje životne sredine i slobodno vrijeme mladih*. Zagreb: Centar za vanškolski odgoj, str. 167-174.
- Previšić, V. (1977). Slobodno vrijeme i povratno obrazovanje. U: *Slobodno vrijeme u funkciji socijalističkog preobražaja odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Centar za vanškolski odgoj, str. 92-99.
- Previšić, V. (1977). Odgojne mogućnosti slobodnih aktivnosti u osnovnoj školi. U: *Socijalistički samoupravni odgoj učenika u osnovnoj školi*. Zagreb: Zavod za prosvjetno-pedagošku službu, str. 66-74.
- Previšić, V. (1979). Doprinosi međunarodnoj suradnji u odgoju i obrazovanju. U: *Znanost i obrazovanje*, ur. N. N. Šoljan. Zagreb: Zavod za pedagogiju i Pedagoško-književni zbor, str. 91-96.
- Previšić, V. (1980). Übersicht über das Konzept der sozialistischen Selbstverwalteten Kulturplanung in Jugoslawien. U: *Kulturentwicklungsplanung*, ur. D. Baacke. Bonn, str. 75-81.
- Previšić, V. (1980). Znanstvena povezanost i interdisciplinarnost pedagogije. U: *Pedagogija u samoupravnom društvu*. Zagreb: Pedagoško-književni zbor, str. 426-431.
- Previšić, V. (1981). Humanizacija međuljudskih odnosa u slobodnom vremenu. U: *Interdisciplinarni pristup humanizaciji odnosa među spolovima*, ur. A. Vukasović. Zagreb: Zavod za pedagogiju, str. 285-295.

- Previšić, V. (1982). Spolni odgoj u SR Njemačkoj. U: *Osposobljavanje nastavnika za odgojni rad u području humanizacije odnosa među spolovima*, ur. A. Vukasović. Zagreb: Zavod za pedagogiju, str. 221-228.
- Previšić, V. (1982). Odgovorno roditeljstvo. U: *Osposobljavanje nastavnika za odgojni rad u području humanizacije odnosa među spolovima*, ur. A. Vukasović. Zagreb: Zavod za pedagogiju, str. 87-91.
- Previšić, V. (1982). Responsible parenthood. U: *Teacher Training for Educational Work in the Area of Humanization of Relations Between the Sexes*, ur. A. Vukasović. Zagreb: Institute of Education, str. 83-87.
- Previšić, V. (1982). Sex Education in the Federal Republic of Germany. U: *Teacher Training for Educational Work in the Area of Humanization of Relations Between the Sexes*, ur. A. Vukasović. Zagreb: Institute of Education, str. 189-196.
- Previšić, V. (1985). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti u odgoju. U: *Odgoj i škola*, ur. J. Pivac i V. Previšić. Zagreb: Institut za pedagoška istraživanja i NIRO "Školske novine", str. 426-431.
- Previšić, V. (1986). Uloga porodice i roditelja u odgoju djeteta u stranoj sredini. U: *Roditelji i dijete u stranoj sredini*, Zagreb: NIRO "Školske novine", str. 7-17. (I. i II. prošireno izdanje).
- Previšić, V. (1987). Socijalni odnosi u nastavi. U: *Nastava u suvremenoj školi*. Zagreb: Institut za pedagoška istraživanja i NIRO "Školske novine", str. 91-96.
- Previšić, V. (1988). Prema pedagogiji izvandomovinskog odgoja. U: *Domovinski odgoj i nastava*, prir. V. Previšić. Zagreb: Školska knjiga, str. 5-12.
- Previšić, V. (1988). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti u domovinskom odgoju. U: *Domovinski odgoj i nastava*, prir. V. Previšić. Zagreb: Školska knjiga, str. 201-214.
- Previšić, V. (1988). Ekskurzije, posjeti i boravci u domovini. U: *Domovinski odgoj i nastava*, prir. V. Previšić. Zagreb: Školska knjiga, str. 215-228.
- Previšić, V. (1991). Osnovna škola u SR Njemačkoj. U: *Osnovna škola u svijetu*, ur. M. Matijević. Zagreb: Institut za pedagoška istraživanja, str. 81-96.
- Previšić, V. (1991). Laborschule Bielefeld. U: *Osnovna škola u svijetu*, ur. M. Matijević. Zagreb: Institut za pedagoška istraživanja, str. 181-187.
- Previšić, V. (1992). Alternativne škole: teorijska polazišta i praktični dosezi. U: *Prema slobodnoj školi*, prir. B. Ličina, V. Previšić i S. Vučak. Zagreb: Radovi instituta za pedagoška istraživanja, str. 13-19.
- Previšić, V. (1994). Znanstveno i tehničko stvaralaštvo u slobodnom vremenu. U: *Aktivnosti mladeži u znanosti i tehnicima*, ur. A. Petak. Zagreb: Hrvatska zajednica tehničke kulture, str. 150-158.

- Previšić, V. (1994). Multi- i interkulturalizam kao odgojni pluralizam. U: *Pluralizam u odgoju i školstvu*, prir. M. Matijević, M. Pranjić. V. Previšić. Zagreb: Katehetski salezijanski centar, str. 19-25.
- Previšić, V. (1996). Gesellschaftliche Änderungen und interkulturelle Bildung. U: *Wissenschaft und Gesellschaft im Dialog*, ur. W. Pfeiffer. Torun: Societas Humboldtiana Polonorum, str. 161-169.
- Previšić, V. (1996). Suvremena škola: odgojno-socijalna zajednica. U: *Pedagogija i hrvatsko školstvo*, ur. H. Vrgoč. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor, str. 305-309.
- Previšić, V. (1997). Croatian Schools Facing the Challenge of Multikulturalism. U: *Multicultural reality and perspectives in Croatia*, ur. V. Katunarić. Zagreb: Interkultura, str. 46-63.
- Previšić, V. (1998). Doprinosi “alternativnih škola” kvaliteti odgoja i obrazovanja. U: *Kvaliteta u odgoju i obrazovanju*. Rijeka: Pedagoški fakultet, str. 148-155.
- Previšić, V. (1999). Učitelj – interkulturalni medijator. U: *Nastavnik čimbenik kvalitete u odgoju i obrazovanju*, ur. V. Rosić. Rijeka: Filozofski fakultet, str. 78-84.
- Previšić, V. (1999). Pedagoško-socijalna obzorja nasilja (i agresivnosti) u školi. U: *Agresivnost (nasilje) u školi*, ur. H. Vrgoč. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor, str. 15-27.
- Previšić, V. (1999). Škola kreativna životna zajednica. U: *Prema humanoј stvaralačkoј školi našega vremena*, ur. V. Puževski. Križevci: Hrvatski pedagoško-književni zbor, Ogranak Križevci, str. 15-27.
- Previšić, V. (2001). Izvannastavne aktivnosti u školi. U: *Uspješna škola*, ur. H. Vrgoč. Zagreb – Križevci: Hrvatski pedagoško-književni zbor, 143-150.
- Previšić, V. (2002). Creativity: pedagogical stimulation and (or) disturbance. U: *High Quality Education and Creativity*, ur. N. Tatković. Pula: Visoka učiteljska škola, str. 147-158.
- Previšić, V. (2002). Postmoderne paradigme u pedagojskoj teoriji i praksi. U: *Odnos pedagojske teorije i pedagoške prakse*, ur. V. Rosić. Rijeka: Filozofski fakultet, str. 56-63.
- Previšić, V. (2003). Suvremeni učitelj: odgojitelj-medijator-socijalni integrator. U: *Učitelj-učenik-škola*, prir. B. Ličina. Petrinja: Visoka učiteljska škola; Hrvatski pedagoško-književni zbor, str. 13-19.
- Previšić, V. (2003). Obitelj kao odgojno-socijalna zajednica. U: *Nacionalna obiteljska politika*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, str. 191-204.
- Previšić, V. (2006). Spodbujanje ustvarjalnosti učencev pri pouku naravoslovja. U: *Naravoslovje v teoriji in šolski praksi*, ur. I. Devetak, J. Strgar, M. Naji. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 110-114.

- Previšić, V. (2008). Globalne dimenzije održiva razvoja u nacionalnom školskom kurikulumu. U: *Cjeloživotno učenje za održivi razvoj = Lifelong learning for sustainable development*, sv. 1, ur. V. Uzelac, L. Vujičić. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet, str. 55-65.
- Previšić, V. (2013.). Razmeđa hrvatske pedagogije 2012. retro(per)spektive. U: *Pedagogija i kultura : teorijsko-metodološka određenja pedagogijske znanosti*, ur. N. Hrvatić, A. Klapan. Zagreb: Hrvatsko pedagogijsko društvo, str. 3-17.

C. Članci u časopisima:

- Previšić, V. (1971). Mjesto, uloga i zadaci pedagoga u našem društvu. *Pedagoški rad* (Zagreb), br. 5-6, str. 208-222.
- Previšić, V. (1972). Znanstveno-tehnička revolucija i odgoj. *Pedagoški rad* (Zagreb), br. 7-8, str. 317-328.
- Previšić, V. (1972). Suвременa osnovna škola i usavršavanje nastavnika. *Život i škola* (Osijek), br. 1-2, str. 3-10.
- Previšić, V. (1973). Odgajamo li dvostruke ličnosti? *Roditelji i škola* (Zagreb), br. 2, str. 5-7.
- Previšić, V. (1983). Pedagogija slobodnog vremena u radovima prof. dr. Zlatka Pregrada. *Odgoj i samoupravljanje* (Zagreb), br. 1, str. 113-124.
- Previšić, V. (1984). Poticanje kreativnosti u školi. *Odgoj i samoupravljanje* (Zagreb), br. 1, str. 47-75.
- Previšić, V. (1987). Interkulturalizam u odgoju evropskih migranata. *Pedagoški rad* (Zagreb), br. 3, str. 304-313.
- Previšić, V. (1988). Leben die Migranten eigentlich – oder arbeiten sie nur? *Interkulturell* (Freiburg), br. 3-4, str. 87-99.
- Previšić, V. (1988). Mjesto i uloga izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti u koncepciji nove osnovne škole. *Pedagoški rad* (Zagreb), br. 4, str. 567-574.
- Previšić, V., Leko, M. (1988). Suradnja različitih faktora u postinstitucionalnoj zaštiti. *Penološke teme* (Zagreb), br. 3-4, str. 259-264.
- Previšić, V. (1988). Slobodno vrijeme u funkciji rehabilitacije mentalno retardirane djece. *Naš prijatelj* (Zagreb), br. 37-38, str. 4 i 5.
- Previšić, V. (1990). Škola između obrazovne i kulturne uloge. *Umjetnost i dijete* (Zagreb), br. 5-6, str. 284-290.
- Previšić, V. (1992). Učiti izvan škole i nastave. *Istraživanje odgoja i obrazovanja* (Zagreb), Vol. 9, str. 47-53.
- Previšić, V. (1992). Škola stvaralaštva J. A. Komenskog. *Umjetnost i dijete* (Zagreb), br. 2-3, str. 115-120.

- Previšić, V. (1995). Interkulturalizam i snošljivost. *Umjetnost i dijete* (Zagreb), br. 2-3, str. 102-107.
- Previšić, V. (1996). Sociodemografske karakteristike srednjoškolaca i socijalna distanca prema nacionalnim i vjerskim skupinama. *Društvena istraživanja* (Zagreb), br. 25-26, str. 859-875.
- Previšić, V. (1999). Škola budućnosti: humana, stvaralačka i socijalna zajednica. *Napredak* (Zagreb), br. 1, str. 7-16.
- Previšić, V. (1999). Stotinu četrdeset godina časopisa »Napredak«. *Napredak* (Zagreb), br. 3, str. 279-285.
- Mijatović, A., Previšić, V., Žužul, A. (2000). Kulturni identitet i nacionalni kurikulum. *Napredak* (Zagreb), br. 2, str. 135-146.
- Previšić, V. (2000). Slobodno vrijeme između pedagogijske teorije i prakse. *Napredak* (Zagreb), br. 4, str. 403-410.
- Domović, V., Godler, Z., Previšić, V. (2001). Streamlining for democracy: intercultural predispositions of the Croatian secondary school population. *Intercultural Education* (London), br. 3, str. 309-323.
- Domović, V., Godler, Z., Previšić, V. (2004). Srednjoškolci i kultura demokracije. *Pedagogijska istraživanja* (Zagreb), br. 1, str. 67-88.
- Previšić, V., Hrvatić, N., Posavec, K. (2004). Socijalna distanca prema nacionalnim ili etničkim i religijskim skupinama. *Pedagogijska istraživanja* (Zagreb), br. 1, str. 105-119.
- Previšić, V. (2005). Kurikulum suvremenog odgoja i škole: metodologija i struktura. *Pedagogijska istraživanja* (Zagreb), br. 2, str. 165-173.
- Previšić, V., Prgomet, A. (2007). Socijalno-pedagoške teorije u Njemačkoj tijekom 20. stoljeća. *Pedagogijska istraživanja* (Zagreb), br. 1, str. 7-23.
- Previšić, V. (2007). Pedagogija: prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja. *Pedagogijska istraživanja* (Zagreb), br. 2, str. 179-187.
- Previšić, V. (2009). John Dewey : pedagoška misao i praksa : (uz 150. obljetnicu rođenja). *Anali za povijest odgoja*, Vol. 8, str. 7-17.
- Previšić, V. (2010). Socijalno i kulturno biće škole: kurikulumске perspektive. *Pedagogijska istraživanja* (Zagreb), 7, br. 2, str. 165-176.
- Previšić, V. (2012). Izvrsnici u znanosti : dvadeset godina od utemeljenja Kluba hrvatskih humboldtovaca : (1992. – 2012.). *Anali za povijest odgoja* (Zagreb), Vol. 11, str. 7-23.
- Previšić, V. (2014). Sadašnji trenutak hrvatske pedagoške periodike. *Bjelovarski učitelj* (Bjelovar), 19 (1-3), str. 16-50.
- Previšić, V., Posavec, K. (2014). Hrvatske interkulturno-obrazovne retrospektive. *Pedagogijska istraživanja* (Zagreb), 11, br. 2, str. 7-14.

D. Stručni članci u zbornicima, časopisima i novinama:

- Previšić, V. (1971). Mali zavičajni muzej u školi. *Školske novine* (Zagreb), br. 10.
- Previšić, V. (1971). Stotinu godina Hrvatskog-pedagoško književnog zbora. *Studentski list* (Zagreb), br. 20.
- Previšić, V. (1973). Bez roditeljske topline, na pragu odgojnih problema. *Roditelji i škola* (Zagreb), br. 8, str. 29-30.
- Previšić, V. (1981). Šezdeset godina života i rada prof. dr. Vladimira Poljaka. *Pedagogija* (Beograd), br. 1, str. 127-132.
- Previšić, V. (1983). Dobra stara škulara. *Školske novine* (Zagreb), br. 13.
- Previšić, V. (1983). Prof. dr. Zlatko Pregrad – curriculum vitae i bibliografija. *Odgoj i samoupravljanje* (Zagreb), br. 1, str. 125-133.
- Previšić, V. (1984). Djeca mostovi suradnje. *Školske novine* (Zagreb), br. 33.
- Previšić, V. (1984). Sličnosti i razlike. *Školske novine* (Zagreb), br. 33.
- Previšić, V. (1984). Što donose preporuke. *Školske novine* (Zagreb), br. 34.
- Previšić, V. (1985). Pedagoški aspekti dopunske nastave. *Školske novine* (Zagreb), br. 18-19.
- Previšić, V. (1988). Zajedništvo umjesto (samo) izolacije. *Die Stime – Glas* (Bielefeld).
- Previšić, V. (1992). Uz šezdeset godina života i rada prof. dr. Ante Vukasovića. *Istraživanja odgoja i obrazovanja* (Zagreb), Vol. 9, str. 153-158.
- Previšić, V. (1999). Odsjek za pedagogiju. U: *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*, ur. S. Damjanović. Zagreb: Filozofski fakultet, str. 163-175.
- Previšić, V. (2000). Suvremeni sadržaji i modeli obrazovanja i usavršavanja pedagoga. U: *Pedagozi – stručni suradnici u vrtiću i školi*, ur. H. Vrgoč. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor, str. 35-41.
- Previšić, V. (2000). Izviđaštvo u slobodnom vremenu djece i mladeži. U: *Izviđaštvo u razvoju mladeži i škole*. Petrinja: Visoka učiteljska škola, str. 15-27.
- Previšić, V. (2004). Department of Pedagogy. U: *The Faculty of Philosophy at the University of Zagreb*, ur. M. Jurković, S. Damjanović. Zagreb: Filozofski fakultet, str. 105-108.
- Previšić, V. (2011). Narodna zaštita u Dubravi početkom Domovinskog rata. U: *145 brigada Hrvatske vojske*. Zagreb: Repro-Color, str. 19-20.
- Previšić, V. (2014). Humboldtovac znanstvene širine i univerzalna duha. U: *Drugi o Igoru Čatiću = Others about Igor Čatić*, ur. Igor Čatić. Zagreb: Društvo za plastiku i gumu, str. 89-90.
- Previšić, V. (2020). Profesor Ante Vukasović marni djelatnik našega Odsjeka i Hrvatskoga pedagoškog društva. U: *Ante Vukasović – životni put i djelo : uz 90*.

obljetnicu života i 70. plodna pedagoškog djelovanja, prir. V. Strugar, I. Đaković. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor, str. 55-62.

- Previšić, V. (2011). Senator Valentin Puževski. U: *Škola škole : u povodu 80. obljetnice života prof. dr. sc. Valentina Puževskog*, ur. V. Strugar. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor, str. 303-304.

E. Prikazi, osvrti i kritike u časopisima i listovima:

- Previšić, V. (1970). Portreti prosvjetnih radnika – Pavao Kovačević. *Školske novine* (Zagreb), br. 16.
- Previšić, V. (1970). Aprilski susreti studenata i profesora pedagogije. *Školske novine* (Zagreb), br. 16.
- Previšić, V. (1971). Dr. Vladimir Poljak: Specijalizirane učionice. *Pedagoški rad* (Zagreb), br. 10.
- Previšić, V. (1971). Još više pedagogizirati školu. *Školske novine* (Zagreb), br. 21.
- Previšić, V. (1971). Vladimir Poljak, Specijalizirane učionice. *Školske novine* (Zagreb), br. 25.
- Previšić, V. (1971). Dr. Ante Vukasović: Obrazovanje-kvalifikacija-produktivnost. *Hrvatsko sveučilište* (Zagreb).
- Previšić, V. (1971). Tri dana u znaku stoljetnog jubileja. *Studentski list* (Zagreb), br. 23.
- Previšić, V. (1971). Dr. Mihajlo Ogrizović: Marija Jambrišak – borac za odgoj i prava žena. *Pedagoški rad* (Zagreb), br. 9-10.
- Previšić, V. (1972). Dr. Ante Vukasović: Obrazovanje-kvalifikacija-produktivnost. *Pedagoški rad* (Zagreb), br. 3-4.
- Previšić, V. (1972). Knjižnici i čitaonici “Davorin Trstenjak” osigurati normalne uvjete. *Školske novine* (Zagreb), br. 23.
- Previšić, V. (1972). U susret učiteljskim seobama. *Školske novine* (Zagreb), br. 24.
- Previšić, V. (1972). Osmi aprilski susret studenata pedagogije. *Pedagoški rad* (Zagreb), br. 7-8.
- Previšić, V. (1973). Prosvjetni radnik slikar. *Školske novine* (Zagreb), br. 32.
- Previšić, V. (1973). Proslavljena 150-obljetnica rođenja Ivana Filipovića. *Pedagoški rad* (Zagreb), br. 7-8.
- Previšić, V. (1973). Krunoslav Tkalac: Školstvo Slavonije 18. i 19. stoljeća. *Pedagoški rad* (Zagreb), br. 9-10.
- Previšić, V. (1974). Dr. Vladimir Janković: Slobodno vrijeme u suvremenoj pedagoškoj teoriji i praksi. *Pedagoška stvarnost* (Novi Sad), br. 3.
- Previšić, V. (1974). Prerano odrasli – uz TV emisiju “Teret”. *Školske novine* (Zagreb), br. 6.

- Previšić, V. (1975). Vrijedan prilog estetskom stvaralaštvu za djecu. *Roditelji i škola* (Zagreb), br. 3.
- Previšić, V. (1977). Vrijedan prilog ekonomici obrazovanja: H. Vrgoč: Društveno ekonomski odnosi i sistem financiranja odgoja i obrazovanja. *Školske novine* (Zagreb), br. 24.
- Previšić, V. (1977). Dr. Ivan Furlan: Pedagogizacija čovjekove okoline. *Informator društva psihologa Hrvatske* (Zagreb), br. 1.
- Previšić, V. (1978). Dr. Vladimir Jurić: Metodika rada školskog pedagoga. *Pedagoški rad* (Zagreb), br. 5-6.
- Previšić, V. (1980). Dr. Mate Zaninović: O školstvu Zadra i njegova kraja. *Školske novine* (Zagreb), br. 9.
- Previšić, V. (1980). Dr. N. N. Šoljan: Povratno obrazovanje s posebnim obzirom na švedski koncept. *Vjesnik* (Zagreb), 28. siječnja 1980.
- Previšić, V. (1980). Obrazovanje dio općeg napretka. Dr. Z. Jašić: Uvod u ekonomiku obrazovanja. *Vjesnik* (Zagreb), 10. rujna 1980.
- Previšić, V. (1981). Dom druga obitelj – 35 godina dječjeg doma “Fićo Kljajić” u Petrinji. *Školske novine* (Zagreb), br. 15.
- Previšić, V. (1981). Pedagogija općenarodne obrane. *Školske novine* (Zagreb), 14. travnja 1981.
- Previšić, V. (1983). Jezik izvan domovine. Dragutin Rosandić: Riječ materinska. *Vjesnik* (Zagreb), 23. III. 1983.
- Previšić, V. (1983). In memoriam prof. dr. Zlatku Pregradu. *Vjesnik* (Zagreb), 27. rujna 1983.
- Previšić, V. (1983). Nestor naše pedagogije – In memoriam dru Zlatku Pregradu. *Pedagoški rad* (Zagreb), br. 7-8.
- Previšić, V. (1985). Znanstveni skup: Nastava u suvremenoj školi. *Pedagoški rad* (Zagreb), br. 5-6.
- Previšić, V. (1985). Model bez budućnosti. *Večernji list* (Zagreb), 9. prosinca 1985.
- Previšić, V. (1985). Stručno-znanstveni skup: Odgoj i škola. *Odgoj i samoupravljanje* (Zagreb), br. 1.
- Previšić, V. (1985). Stručni kolokvij: Odgoj i obrazovanje migranata. *Odgoj i samoupravljanje* (Zagreb), br. 1.
- Previšić, V. (1986). Sinteza prošlog i sadašnjeg. Dr. M. Lipovac: Predškolski odgoj u Hrvatskoj. *Školske novine* (Zagreb), br. 23.
- Previšić, V. (1987). Svestrana obrada vječne teme. Dr. V. Bandur: Učenik u nastavnom procesu. *Školske novine* (Zagreb), br. 7.

- Previšić, V. (1989). Škole kulturna središta. U povodu novoizašle knjige. *Školske novine* (Zagreb), br. 8.
- Previšić, V. (1989). Od antike do danas. U povodu novoizašle knjige dra M. Zani-novića. *Vjesnik* (Zagreb), 9. ožujka 1989.
- Previšić, V. (1990). Vraćanje estetskog prirodi. U povodu novoizašle knjige V. Spajić. *Umjetnost i dijete* (Zagreb), br. 2-3.
- Previšić, V. (1991). Petrinjo, učiteljico naša i mladosti. U: “Naš grad”, prir. B. Ličina. (interno izdanje).
- Previšić, V. (1994). Dr. Milan Matijević: Alternativne škole. *Školske novine* (Za-greb), br. 17, str. 13.
- Previšić, V. (1998). In memoriam prof. dr. Vladimiru Poljaku (1920. – 1998.). *Napredak* (Zagreb), br. 4, str. 504-506.
- Previšić, V. (2006). U spomen Antunu Mijatoviću (1939. – 2005.). *Školske novine* (Zagreb), br. 1-2, str. 5.
- Previšić, V. (2006). Antun Mijatović [1939. – 2005.]. *Napredak* (Zagreb), 147, br. 1, str. 95-97.
- Previšić, V. (2021). Profesor Ante Vukasović : (Osijek, 9. siječnja 1929. – Zagreb, 26. siječnja 2021.). *Anali za povijest odgoja* (Zagreb), Vol. 19, str. 233-238.